

*“На Светата Троица ви оставям – сега и навеки”
св. Патриарх Евтимий*

ЕВТИМИЕВ ЕНОРИЙСКИ ЛИСТ

ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКОВНА ОБЩИНА “СВ. ПАТРИАРХ ЕВТИМИЙ ТЪРНОВСКИ”
Ноември 2020 г. ПАРИЖ

ХРАМЪТ ОТНОВО Е ОТВОРЕН ЗА БОГОСЛУЖЕНИЯ

След последните санитарни ограничения, които наложиха отслужването на св. Литургия при закрити врати, от неделя, 29 ноември храмът отново е отворен. Според правителствените разпоредби присъствието на енорияшите е ограничено до 30 души; дистанцията, маските и дезинфекцията на ръцете са задължителни. Енорийската трапеза след службата е прекратена. Бъдете здрави и Бог да бъде с всички нас!

ЦЪРКВАТА И ИЗЦЕЛЕНИЕТО НА ПСИХИЧЕСКИТЕ БОЛЕСТИ

Произходът на менталната болест, както на всяка болест, е духовен. Нормалното

състояние на ума е да живее в единство с Бога. Затова трябва да се стремим да бъдем винаги с Него, да вършим всичко като свещенодействие и с благодарение. Менталните болести се коренят в гордостта. Дълбоката основа на менталната болест е в това да се помислиш за център. Всеки ментално болен превръща себе си в център. Това не означава, че е виновен за болестта си: гордостта, както и другите страсти, се поражда у човека по различни причини: лични емоции, но и унаследени фактори, семейната среда, обществото, отношенията и историята на дадения човек.

Премеждията, които преживяваме днес, доведоха до тревожен ръст на психичните разстройства и са тежко изпитание дори за вярващите със здрави духовни устои, а много християни се питат доколко съвременните терапевтични методи са в съзвучие с духовните практики и разбирания. Решихме да посветим настоящия брой на тази тема.

ИЗПОВЕД И ПСИХОТЕРАПИЯ*

Изповедта е тайнство с лечебна цел. Според църковните канони грехът е болест, а духовният отец - лечител. Той трябва да съумее да намери подходящия лек и подходящата доза за всеки болен. Затова той трябва да е дарен с прозорливост и

*По материали от тематичната поредица за изповедта в Православната църква, излъчвана от „Радио Фиделите“. Участие на свещ. Адриан Луга. Част 3, 28.10.2020.

милост. За образец трябва да следва единствения Лекар, нашия Спасител и Господ, и да Му подражава в смирението и себеотдаването.

Разглеждането на изповедта като терапия повдига въпроса за отношението ѝ към психотерапията. Терапевтичният аспект на Църквата е разгледан от френския православен богослов Жан-Клод Ларше, автор на множество трудове, посветени на психическите и духовните болести. Както той пояснява, в днешно време в Православната църква съществува дебат между онези, които приемат психотерапията като легитимна част от медицината и съответно напълно независима от духовното ръководство, и други, които твърдят, че православното монашеско предание и практика на духовно ръководство е напълно способно да лекува психическите болести. Подобни дебати не съществуват сред римокатолици и протестанти, които въвеждат психотерапията през 60-те години на миналия век и които нямат толкова богата традиция на духовно ръководство, както Православната църква. Интересно е да се отбележи, че психотерапията получава по-голямо развитие в страни с протестантска традиция (Германия, скандинавските държави, Великобритания, САЩ), където изповедта не съществува. Понякога е необходимо духовната терапия да бъде съчетана с психотерапия, както и с медицинско лечение, в което медикаментите третират телесните измерения на болестта. Но тук изниква въпросът за съвместимостта на психотерапията с духовната терапия, тъй като съществуват много различни школи и методи, които дори взаимно си противоречат.

Има например допирни точки между фройдистката психоанализа и светоотеческото изцеление на душата. Съществува обаче и огромна разлика между двете. Християнската антропология се основава на отношението между човека и Бога. Фройдистката антропология, от своя страна, разглежда развитието на човека извън, а дори и като опозиция на Бог, тъй като за Фройд религиозното измерение е патологично. Както той казва в книгата си «Бъдещето на една илюзия», Бог е „празна концепция”, а религията е наркотик или дори колективна невроза. От това става ясно, че фройдистката антропология е материалистична, атеистична и противна на християнската, която се занимава с грехопадналия човек, търсец възстановяването на първоначалното си състояние на хармония с природата. Това е видимо във фройдистката концепция за либидото. Според Фройд човешката енергия е изначално сексуална, но може да бъде извисена в други дейности. Християнската антропология, развита от светите отци, твърди точно обратното: изначалната енергия, желанието на човека е устремено към Бога, но заради греха тази духовна енергия е „принизена” в сексуална. Това обяснява хедонистичния подход на фройдистката антропология, противно на християнската, която залага на аскетичния подход. Затова използването на психотерапия, основана на фройдистката школа, без коректив може да бъде не само проблематично, но и катастрофално за духовния живот на християнина.

Важно е изповедната практика да напомня на съвременния човек за съществуването на греха – една духовна реалност, толкова често отхвърляна или замъглявана от модерния свят. Грехът трябва да бъде разглеждан не под моралистичен ъгъл, скован в категориите на доброто и злото, а в светлината на връзката ни с Бога и на напредъка ни по пътя към богоуподобяването. Изповедта е тайнството на оздравяването, което ни води към цялостност. Както отиваме в болницата, за да се посъветваме с лекар, когато сме болни, така и трябва да пристъпваме към изповедта за изцеление на духовните болести. Отношението на духовника трябва да бъде на помощник във връзката между човека и Бога. Той не трябва да мисли толкова какво да каже, а да слуша всеотдайно, да се моли за каещия се, да се застъпва за него пред Бога. Единствено така той може да отвори пътя към божествената благодат, това е и единственият начин да се каже нещо уместно за духовния живот и изцеление.

ЖАН-КЛОД ЛАРШЕ: ИЗ „ТЕРАПИЯ НА МЕНТАЛНИТЕ БОЛЕСТИ“*

Докато модерната психиатрия, както забелязахме, изглежда в голяма степен разкъсана между теории, които си противоречат или се състезават, всяка с претенции за изключителното си значение, е интересно да се отбележи, че християнската мисъл е развила сложна концепция за менталните болести, която посочва три възможни причини за техния произход: органическа, демонична и духовна, които предполагат и различни терапевтични подходи.

Докато различните тенденции в съвременната психиатрия изглеждат в много отношения непълни, светоотеческият възглед има заслугата да взема под внимание трите измерения на човешкото същество: телесно, душевно и духовно. И тъй като феноменът на лудостта (за това има все повече съгласие) насочва към най-дълбоките сфери, към най-съществените ценности на човека, светите отци никога не пропускат да го осмислят в светлината на връзката на човека с Бога и на цялостното призвание на човешкото същество.

Преди всичко отците на Църквата без колебание отнасят някои форми на ментални болести към органическите причини и допускат за тях лечението, прилагано от медицината в тяхната епоха.

Второ, отците на Църквата са убедени във възможността за демонична причинност, която засяга пряко психиката или превръща тялото в посредник на действията. Такова схващане може, от една страна, да шокира съвременното съзнание, което пази спомена за толкова жертви на несправедливи и гибелни процеси през XVI и XVII в. Светоотеческите възгледи и практики обаче нямат нищо общо с това: бесноватият е смятан от отците не за съучастник на дявола, а за жертва, която като такава трябва да бъде предмет на особено внимание и грижи.

Трето, светите отци допускат и духовен произход на менталните болести, при развитието до крайна степен на една или друга страст. Например поведението, което модерната психиатрия определя като „надценяване“ или „хипертрофия на аз-а“, наблюдавано най-често в параноидната психоза и в по-малка степен в истеричната невроза, на което се дължат много от трудностите в отношенията, изглежда съответстващо на страстта на гордостта така, както я описват отците. В същия ред това, което от Фройд нататък повсеместно е наричано „нарцисизъм“, изглежда също съответства на тази страст, но е още по-тясно свързано с изначалната страст на самолюбието, чиито главен обект е тялото. Тревожността и безпокойството, съпътстващи повечето психози и всички неврози, могат да бъдат отнесени към страстите на страха и тъгата, както ги разбира източната християнска аскетика. Агресията, която също откриваме при повечето неврози и някои психози, може да бъде отнесена към страстта на „гнева“ в широкия смисъл, който му придават отците. Астенията, общ симптом на много ментални заболявания, съответства твърде точно на една от важните особености на страстта на унието. Забелязваме и пряка връзка между фобийните неврози, традиционно определяни като „страхови неврози“ и страстта на страха. Тревожната невроза също може да се впише в рамките на същата страст на страха, както и на тази на тъгата. Меланхоличната психоза има явна връзка с унието, ала най-вече с отчаянието – крайната форма на страстта на тъгата.

Споменатите заболявания всъщност са показателни. Ако явленията тревожност и депресия засягат по света повече от двеста милиона жертви, то последните най-често

* Жан-Клод Ларше: „Терапия на менталните болести“. Фондация „Комуниас“ -2013.

получават единствено химически средства за облекчение на страданието. Ако някои от тези болести имат безспорно органична причина и такова лечение за тях е оправдано, всеизвестно е, че повечето произтичат от това, което разговорно наричаме „болка от живота“, тоест екзистенциални проблеми, пред които класическата психиатрия остава напълно безпомощна. Ясно е, че тези проблеми се отнасят в голяма степен до духовната сфера, разглеждана от отците. Техните теории за причините и леченията на болестите изглеждат в случая съвсем подходящи, тъй като обхващат, отвъд различията в контекста на обществото и времето, едно универсално измерение на човешкото съществуване, с трудностите, които всички хора срещат за постигането на вътрешна хармония, за намиране на смисъл на живота си, за обвързването на съществуването си с ценности, чието изчезване според много психиатри и психолози днес допринася за разрастването на менталните разстройства и особено на случаите на тревожност и депресия.

ИЗ СВЕТООТЕЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО

„Нашите радости и скърби идват не толкова от самата природа на нещата, колкото от собствените ни наклонности. Ако мислите ни са правилно настроени, винаги ще има в сърцето ни залог за доволство. Болестите на тялото се дължат по-скоро на някакво вътрешно безредие, отколкото на лошото време или друго външно влияние; ала колко повече се отнася това за болестите на душата. Понеже, ако тези на тялото са във владение на нашата природа, душевните зависят изцяло от волята ни“.

Св. Йоан Златоуст

„Известно е, че нечистите духове могат да проникнат в онези, които искат да завладеят, само ако преди това са завладели техния ум и мисли. Отначало те заличават от тях страха и спомена за Бога и духовните размисления; после, когато те се окажат лишени от Божията помощ и закрила, те се нахвърлят върху вече лесната плячка за покоряване, за да я направят свое обиталище, както се завзема изоставено владение“.

Св. Йоан Касиан

«Промяната, породена от болестта (...) засяга външната форма; тогава маската на болестта поврежда образа и се настанява на неговото място. Ала чрез мисълта можем да свалим тази маска (...). Тогава образът, който болестта скрива, чрез здравето ни се връща отново със своите собствени черти“.

Св. Григорий Нисийски

Адрес: 1, rue de la Croix Moreau, 18ème Paris M°12 (Porte de la Chapelle) Контакти: Архим. Емилиян Боцановски: тел. – 06 68 83 44 40; Свещ. Иван Карагеогиев: тел.- 06 51 15 49 70, karageorgievich@gmail.com; Мариус Устабашиев (председател): тел – 06 30 56 58 67, ustabashiev@hotmail.fr; Юлия Талева (редактор): julia.taleva@gmail.com Интернет страница: <http://www.paroissebg.fr>; Фейсбук: Paroisse Orthodoxe Bulgare